

UN ANY QUE, POTSER, ENCARA NO HA ACABAT...

MARTA PESSARRODONA

Comissària de l'Any Dolors Monserdà i Vidal
mpamont7@gmail.com

Tenint en compte que l'encàrrec de comissariat que em va fer l'Institut Català de les Dones (ICD) va arribar a primers de l'any 2019 i que a partir del març del 2020 vam entrar en una llarga pandèmia, a mi mateixa em sorprèn que les activitats de l'Any Dolors Monserdà i Vidal comencessin tan aviat com va ser el cas de la publicació de *Maria Glòria. No sempre la culpa és d'ella* a càrrec d'Adesiara, així com la sessió «Carme Karr i Dolors Monserdà», dins del Cicle Dones a la Paleta, a l'Ateneu Barcelonès l'11 de febrer de 2019, amb Montserrat Palau, Susanna Tavera i Isabel Segura. Així mateix, l'Exposició i taula rodona al Centre Cívic de Sarrià, amb participació de Núria Borrell, besneta de l'autora, Carme Mas, autora de la primera tesi acadèmica sobre l'autora, i Sofia Esteban, conservadora de l'Arxiu Familiar Borrell, que amb motiu de l'Any publicà *Dolors Monserdà, els Caputxins de Sarrià, Carme Karr i Feminal* (La Torratxa, 2019).

El 27 de juny al Cercle del Liceu de Barcelona hi va haver una presentació de l'Any Dolors Monserdà impulsada per l'ICD, tot i que institucionalment no es va presentar l'Any al Palau de la Generalitat fins al 8 d'octubre del 2019. L'acte presentat i conduït desinteressadament per la periodista Mònica Terribas i amb la presència de Meritxell Budó, Consellera de Presidència, Mariàngela Vilallonga, Consellera de Cultura, i la presidenta de l'ICD, Laura Martínez Portell, amb la intervenció de Carme Mas, Susanna Tavera, Aniol Rafel Borrell en representació de la família, i la comissària. En el transcurs de l'acte es va projectar l'audiovisual dirigit per Arantza Díez. Prèviament s'havia inaugurat l'exposició itinerant sobre Dolors Monserdà a càrrec de la fotògrafa Pilar Aymerich i la comissària.

Diríem que recordar la cronologia explica que, en definitiva, va ser un any que es va perllongar en els dos successius, encara que patís de les restriccions en la vida pública que totes plegades (genèric intencionat) encara patim. Això no obstant, i per insistència del comissariat, de seguida es va posar en marxa l'edició en facsímil i en un sol volum no venal de les dues obres feministes de l'autora (introbables fora d'algunes biblioteques): *El feminisme a Catalunya* (1907) i *Estudi feminista. Orientacions per a la dona catalana* (1909) signats ambdós per «Dolors Monserdà de Macià» (Macià, el llinatge del marit!). Aquesta publicació, amb uns mots preliminars de la presidenta de l'ICD i un pròleg de Carme Mas, va sortir el 2020 i se'n va fer una presentació virtual.

La virtualitat també va ser present a la Fira Modernista de Barcelona (2020), dedicada a Dolors Monserdà, amb sengles conferències a càrrec de M. Àngels Cabré, Carme Mas i la comissària. També considerem una fita important haver assolit que Dolors Monserdà sigui una entrada a l'Arxiu Nacional de Catalunya. Quan els documents de l'autora, que eren en un arxiu familiar juntament amb els de Puig i Cadafalch, van passar a l'ANC, es podien trobar parcialment catalogats dins el fons ANC 1- 737, de Josep Puig i Cadafalch. Actualment, Dolors Monserdà i Vidal ja es troba en un fons propi, ANC 1-1301, a disposició de la investigació. Queda tot dit.

En l'apartat de publicacions que ha generat l'Any, hi figura la publicació en línia del PEN Català, *Dolors Monserdà i el seu temps* (2021), de Carme Mas i la comissària. El 2022 es van publicar les actes del *Simposi Dolors Monserdà i Vidal: els orígens de la novel·la catalana moderna i del feminisme a Catalunya*, celebrat el 22 de novembre de 2019, a l'IEC —que va comptar amb Núria Riera Cunill en representació de la família— i organitzat pel Departament de Cultura i l'ILC amb la col·laboració de les universitats de Vic i de Girona. S'hi recullen les ponències de Carme Mas, Ramon Panyella, Margarida Casacuberta, Neus Real, Irene Muñoz, Albert Balcells, Mary Nash, M. Àngels Cabré i Aida Macias. Modestament ho considerem una eina molt útil no tan sols per conèixer millor Dolors Monserdà, sinó per aprofundir en la genealogia de les escriptores catalanes. Com també ho vam intentar amb la conferència «Elles també hi eren: algunes dones de la Renaixença», que va impartir la comissària dins el cicle Portal del Modernisme als Pavellons Güell de Barcelona.

Interessant ha estat l'establiment d'una ruta per Sarrià «Carrers amb Nom de Dona» que la incloïa. Tanmateix, cal reivindicar una extensa ruta de la Barcelona de Dolors Monserdà, que li faci justícia amb una placa a la casa del carrer Provença, on només es recorda Puig i Cadafalch, tot i que va ser ella qui la va comprar. És una assignatura pendent que totes i cadascuna (torna a ser un genèric intencionat) creiem poder assolir a curt termini. És important destacar activitats de divulgació com la lectura de textos de Monserdà a *Lletres al Parlament de Catalunya*; l'entrada al bloc de la Biblioteca de Catalunya i, en diverses poblacions: lectura de textos, clubs de lectura, conferències i representacions teatrals. El Departament d'Educació li va dedicar unes sessions virtuals de formació per al professorat de secundària, *Dones escriptores*, coordinades per Laura Rodríguez i Lourdes Malgrat, a l'inici del curs 2019-2020, amb Montserrat Palau, Neus Real i Carme Mas. A més es va disposar de material didàctic dins la xarxa XTEC. També, cal notar les activitats del Col·legi de Doctors i Llicenciats, amb una conferència a càrrec de la comissària i la inclusió de Dolors Monserdà en els seus cursos d'estiu.

En l'àmbit universitari, la Facultat de Dret de la UAB, el primer trimestre del curs 2019-2020, la Dra. Maria Jesús Espuny, la Dra. Elisabet Velo i la Sra. Laura Casas, en el programa de la matèria *Història del Dret social i de les Relacions Laborals*, van incloure temes, amb perspectiva de gènere, prenent com a base els

textos socials de Dolors Monserdà i del *Patronat per a les Obreres de l'Agulla*, al qual l'autora va dedicar els darrers anys de la seva vida. També a la UAB, des del Departament de Filologia Catalana es va posar a l'abast la base de dades sobre Dolors Monserdà dins el projecte Traces. Per la seva banda, a la UB, Monserdà hi va ser present el 8 de març de 2022 en la taula rodona «Modernisme amb veu de dona», organitzada per la Dra. Glòria Sabaté, amb la participació de Lluïsa Julià, Carme Mas i Rosa Oliveros.

Sincerament creiem que l'Any Dolors Monserdà i Vidal ha suposat un gran pas per situar l'autora, que, curiosament i incomprensible, no va ser triada per allò que sovint actua com a cànon: la col·lecció MOLC, amb 125 títols entre 1978 i 1996, té una absència, Dolors Monserdà. Per acabar, amb un registre més optimista, destaquem la publicació de les obres de teatre de Monserdà pel TNC dins el volum *Pioneres modernes* (Arola, 2020, a cura de Mercè Ibarz); els contes *Del Món* (Filigrana, 2020, amb pròleg de Francesco Ardolino), i en especial *La fabricant* (Barcino, 2022, a cura de Gemma Bartolí i pròleg de Carme Mas), que ha tingut un notable ressò mediàtic. Ergo, l'autora Dolors Monserdà és viva per als lectors d'avui. El seu Any encara és viu. Gaudeamus!